

Atıf/Citation

Çakır, M., Aydın, F., (2020), Yerel Halkın Termal Turizme Yönelik Görüşleri: Haymana İlçesi Örneği. Doğu Coğrafya Dergisi 25(43), 93-110

YEREL HALKIN TERMAL TURİZME YÖNELİK GÖRÜŞLERİ: HAYMANA İLÇESİ ÖRNEĞİ

Local People's Views on Thermal Tourism: Case of Haymana District

Murat ÇAKIR¹

Prof. Dr. Fatih AYDIN²

Öz

Bu araştırmanın amacı Haymana ilçesinin termal turizm potansiyelini ve yerel halkın termal turizm konusundaki tutumlarını incelemektir. Karma araştırma modelinin kullanıldığı bu araştırmaya Haymana ilçe merkezinde yaşayan 250 kişi katılmıştır. Veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen "Termal Turizm Ölçeği" ve yarı-yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Nicel verilerin analizinde SPSS 23.00 paket programı kullanılırken nitel verilerin analizinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Çalışmanın sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğu; termal turizm faaliyetlerinin Haymana'ya ekonomik anlamda refah getirdiğini, yeni iş alanları sağladığını ve yatırımları arttırdığını belirtmişlerdir. Yerel halkın Haymana'da termal turizmin sorunlarına ilişkin görüşlerinde tanıtımın ve ilçedeki termal tesislerin yetersizliği, halkın turizm konusunda bilinçsizliği ve ilçede sosyal yaşam merkezlerinin yetersizliği ön plana çıkmıştır. Katılımcılar Haymana'da termal turizmin geliştirilmesi için yatırımların artırılmasını, tanıtım ve reklam faaliyetlerine daha fazla önem verilmesini, termal tesislerin hem nicelik hem de niteliksel anlamda iyileştirilmesini, ilçede sosyal alanlarının sayısının artırılmasını ve halkın termal turizm konusunda bilinçlendirilmesini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Haymana, Termal Turizm, Turizm Coğrafyası

Abstract

The aim of this study is to examine the thermal tourism potential of Haymana district and the attitudes of local people about thermal tourism. 250 people participated in this study, which is a mixed research model. A semi-structured interview form developed by the researcher for the purpose of collecting data was applied. While SPSS 23.00 package program was used in the analysis of quantitative data, content analysis was used in the analysis of qualitative data. As a result of the study, the vast majority of the participants; They stated that thermal tourism activities brought prosperity to Haymana economically, provided new business areas and increased investments. In the views of the local people about the problems of thermal tourism in Haymana, the insufficiency of publicity and thermal facilities in the district, the unconsciousness of the people about tourism and the insufficiency of social life centers in the district came to the fore. Participants stated that in Haymana, increasing the investments for thermal tourism, attaching more importance to promotion and advertising activities, improving thermal

¹ Bilim Uzmanı, cakirmrt@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3935-129X

² Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, fatihaydin@karabuk.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8940-5332

Dergiye Geliş Tarihi: 12.05.2020

Yayına Kabul Tarihi: 16.06.2020

facilities both quantitatively and qualitatively, increasing the number of social areas in the district and raising awareness of the public about thermal tourism. The participants think that thermal tourism will increase the population in the district and prevent migration, an economically more active environment will occur and this will contribute to trades, unemployment will decrease relatively, it will be an alternative tourism center and the people will develop culturally.

Keywords: *Haymana; Thermal Tourism; Tourism of Geography*

1. Giriş

Termal turizmin diğer turizm türleri gibi yılın belirli bir dönemini değil tüm yılı kapsamı nedeniyle ve ülke topraklarının termal kaynaklar açısından oldukça zengin olması sebebiyle yakın tarihten itibaren termal turizme yapılan yatırımlar hız kazanmıştır. Teknolojideki mevcut ilerlemeler, hayatımızı daha kolay yaşanabilir hale getirmesinin yanında meydana getirdiği bazı sorunlarda toplum sağlığını önemli ölçüde tehdit eder hale getirmiştir. Bu durumun gerçekleştirilebilmesi için de sadece termal su değil, termal su ile birlikte, sağlığa fayda sağlayacak iklim şartlarının, amaca hizmet edebilecek tesislerin bulunması gerekmektedir. Bunun yanında mevcut tesislerde çalışan personelin, tesislerin neden kurulduğunu, hedeflerini yani misyon ve vizyonunu iyi kavramış, alanında yetişmiş ve uzmanlaşmış bireylerden olması da son derece önem arz etmektedir. Son yıllarda termal turizm tesisleri hem yerli hem de yabancı turistler tarafından yoğun şekilde tercih edilmeye başlanmıştır.

İnsanlar geçmiş dönemden bu yana zaman zaman kaybedilen sağlığa tekrar kavuşmak, zaman zaman da var olan sağlığı muhafaza etmek için, zihinsel ve bedensel açıdan rahatlamak amacıyla seyahatlere dahil olmuş termal suların olduğu yöreleri ziyaret etmişlerdir. Türkiye’de sıcaklığı 20-110 °C aralığında ve akım miktarları 2-500 lt/sn aralığında farklılık gösteren 1500’ün üzerinde termal kaynak bulunmaktadır (Çetin,2010). Sahip olduğu bu özelliklerle Avrupa’da 1., dünyada ise 7. sıradadır. Türkiye, bugünkü görünümünü büyük oranda 3. Jeolojik zamanda kazandığı için birçok aktif fay ve deprem kuşakları mevcuttur. Fay ve deprem kuşakları ile sıcak su kaynakları birbirleri ile paralellik gösterir. Bu durum da Türkiye’nin zengin sıcak su kaynaklarına sahip olmasını sağlar. Dünya üzerinde sıcak su kaynaklarının nicelik ve niteliği dikkate alındığında Türkiye ilk sıralarda yer almaktadır. Gerçekleştirilen akademik çalışmalar Türkiye’de bulunan termal su kaynakların sayısının 2000’den daha fazla olduğunu göstermektedir (İbret, 2007). 2000’den daha fazla olan bu termal su kaynaklarının yaklaşık 1300 tanesi kaplıca özelliğine sahiptir. Yetkili kurumlarca yapılan çalışmalar neticesinde bu kaynaklardan ancak 102 tanesi termal sınıflandırmaya sokulabilmiştir. Bu duruma baktığımızda Türkiye’de sağlık ve termal turizmin kullanılabilirliğinin artması için daha fazla etüt çalışmalarının yapılması ve desteğin artırılması gerekmektedir (İbret 2007). Türkiye’de oldukça zengin ve çeşitli olan termal kaynakların kullanımı, planlanması ve teşvik edilmesi geçmiş dönemlerde Devlet Planlama Teşkilatı tarafından yapılmaktaydı. Bugün Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı bu konuda yapılan tesislerin kontrolü ve denetlenmesi, ruhsat verilmesi, yönlendirme yapılması ve bu konuda kuralları koymak konusunda yetkili kurumlardır. Ayrıca turizm konusunda da politikalar oluşturur. Kültür ve Turizm Bakanlığı paylaştığı raporda Türkiye’nin termal kaynak açısından tüm bu çeşitlilik ve zenginliğine rağmen kür uygulamaları, tesisler açısından oldukça yetersiz ve Avrupa ülkeleriyle rekabet edemeyecek durumda olduğunu belirtmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2019). Türkiye’de 46 şehirde yaklaşık 190 kaplıca tesisi bulunmaktadır. Ancak bu tesislerin toplam yatak sayısı çok düşük ve büyük bir bölümü de modern bir yapıya sahip değildir (Çetin, 2011). Ayrıca Türkiye’de: 5 tane Termal Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ile 73 tane Termal Turizm Merkezi ilan edilip bu konuda yatırım yapmak isteyenlerin hizmetine tahsis edilmiştir (<http://yigm.kulturturizm.gov.tr>).

Uluslararası Şifalı Su Kaynakları Araştırma Merkezi’nin 30 ülkeyi kapsayan araştırmaları sonucunda Haymana’nın kaplıca suyu insan sağlığına faydası açısından önemli kaynaklardan birisi olduğu tespit edilmiştir. Atom Enerji Kurumu, İstanbul Üniversitesi ve Hıfzıssıhha Kurumu bu araştırmalara katılmışlardır. Dağıtım ve ücretlendirme konusunda yetkili mercii Haymana Belediyesi’dir. Çıkış sıcaklığı 44,5 °C’dir. Bu sıcaklık tedavinin uygulanması için uygun bir sıcaklıktır. Bazı kaplıca suları daha düşük ya da daha yüksek sıcaklıklarda yeryüzüne çıkmaktadırlar ve kullanılabilir hale gelmesi için ısıtılması ya da soğutulması gerekmektedir. Haymana’da belediyenin işlettiği 3 tane termal tesis vardır. Bu tesisler; Seyran Kaplıcası, Medrese Kaplıcası ve Cincime Sultan Hamamı ile birlikte bulunan Cincime Sultan Termal otelidir. Bunun dışında özel teşebbüse ait 9 tane daha termal işletme vardır. Bunun dışında da son dönemde Türkiye’de kaplıca turizminin kullanımının artırılması sağlamak amacıyla geliştirilen devre mülk sistemine uygun Haymana’da da *Çağ Hayme Sultan Termal Devre Mülkleri* adında tesis bulunmaktadır. Haymana’yı ziyaret eden toplam ziyaretçi sayısına dair kesin bir bilgi yoktur. Gününbirlik gelenlerin kaydının yapılmaması ve düzenli bir sistemin mevcut olmaması ilçedeki yetkililer ve bu sektörün içerisinde yer alanlarla ancak tahmin yürütülerek bir yılda Haymana’yı ziyaret eden kişi sayısının 150.000-200.000 arasında olduğu düşünülmektedir.

Haymana’da termal hizmet veren tesisler şunlardır:

- ✓ Midas Hotel
- ✓ Doktor Saraçoğlu Termal Otel
- ✓ Ürofiz
- ✓ Ravza Termal Otel

- ✓ Adıgüzel Termal Otel
- ✓ Grannos Thermal Hotel & Convention Center
- ✓ Cime Sultan Termal Oteli
- ✓ Hayme Termal Otel
- ✓ Son Kale Haymana Termal Otel

Çalışma sahasının kaplıca su kalitesi ve potansiyeli, ilçenin tarım ve hayvancılık dışında en önemli gelir kaynağının termal turizm olması ancak bu potansiyelin yeterince değerlendirilememesi bu çalışmayı yapmayı gerekli kılmıştır. Bu çalışmada amaç, Haymana ilçesinde mevcut termal turizm faaliyetleri, yerel halkın termal turizm konusundaki tutumları ve karşılaşılan problemler ve bunlara çözüm önerileri sunmak, Haymana ilçesinin jeotermal alanlarını, coğrafya ilminin prensipleri açısından araştırmak, termal zenginliğini ortaya koymaktır. Çalışma sonucunda yerel halkın termal turizme karşı tutumu değerlendirilmiş, ilçenin mevcut turizm olanakları objektif bir gözle değerlendirilip ortaya konmuştur. Çalışma sonucunda ortaya çıkan sonuçlar ilçede yer alan mevcut tesislerin, ilçenin gelir kaynaklarının çeşitlenmesi, büyüüp gelişmesi, gelecekte önemli bir termal turizm merkezi olması açısından oldukça önemlidir. Var olan sorunların giderilmesi ve termal turizme bakış açısının değiştirilmesinde etkili olması gerekliliği çalışmanın önemini bir kez daha arttırmıştır.

Bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Haymana’da yaşayan yerel halkın termal turizm ile ilgili görüşleri nelerdir?
2. Yerel halkın termal turizme yönelik görüşlerinde yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek, gelir düzeyi, yabancı dil seviyesi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Haymana İlçesi’ndeki termal turizm faaliyetlerinde ortaya çıkan sorunlara hangi çözüm önerileri getirilmelidir?

2. Yöntem

Araştırma modeli

Haymana ilçesindeki yerel halkın termal turizm etkinliklerine karşı yaklaşımlarının çeşitli değişkenlere göre incelendiği bu çalışmada “Karma Model” kullanılmıştır. Karma araştırma, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı bir araştırma yöntemidir. Karma araştırma yöntemi, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılarak, bu yöntemlerle ilgili araştırma problemlerinin daha iyi anlaşılmasına olanak verir (Creswell, 2012). Çalışmada karma araştırma modelinin “gömülü desen” kullanılmıştır. Gömülü desende ise nicel ve nitel veriler aynı anda veya sırayla toplanır ve toplanan veriler birinin diğerini desteklemesi için kullanılır. Destekleyici veriler nicel veya nitel veriler olabilir. Gömülü desende ağırlıklı olarak nicel olan bir çalışmaya nitel veriler ya da ağırlıklı olarak nitel bir çalışmaya nicel verilerin destekleyici olarak dâhil edilmesi söz konusudur (Creswell & Plano-Clark 2007; Creswell, 2012).

Evren ve örneklem

Çalışmanın evrenini Haymana ilçesinde yaşayan yerel halk oluşturmaktadır. Araştırmanın örneğini ise Haymana ilçe merkezinde yaşayan 250 kişi oluşturmaktadır. Örneklem belirleme sürecinde farklı sayıda ve nitelikte yerel halktan bilgi edinilmesine dikkat edilmiştir. Tablo 1’de çalışmaya katılanların bireysel özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları yer almaktadır.

Tablo 1: Yerel Halkın Bireysel Özelliklerine İlişkin Bulgular

Değişkenler	Gruplar	f	%
Cinsiyet	Erkek	150	60
	Kadın	100	40
Yaş	18-27 yaş aralığı	56	22.4
	28-37 yaş aralığı	77	30.8
	38-47 yaş aralığı	65	26.0
	48-57 yaş aralığı	33	13.2
	58 ve üzeri yaş aralığı	19	7.6
Eğitim Düzeyi	Okur yazar değil	3	1.2
	İlköğretim	56	22.4
	Ortaöğretim	92	36.8
	Ön Lisans	23	9.2
	Lisans	59	23.6
	Yüksek Lisans	15	6.0
Meslek Grubu	Doktora	2	0.8
	İşçi	45	18.0
	Esnaf	44	17.6
	Serbest meslek	23	9.2
	Memur	76	30.4
	Çiftçi	6	2.4
	Emekli	15	6.0
	Öğrenci	11	4.4
Gelir Durumu	Ev hanımı	30	12.0
	1000 TL ve altı	42	16.8
	1001-2000 TL	40	16.0
	2001-3000 TL	76	30.4
	3001-4000 TL	50	20.0
	4001 -5000 TL	26	10.4
5001 TL ve üzeri	16	6.4	
Toplam		250	100

Tablo 1’de görülebileceği gibi, araştırmaya katılan yerel halkın %40’nı ($f=100$) kadınlar, %60’nı ($f=150$) erkekler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan yerel halkın yaş dağılımları incelendiğinde, %30,8’lik oran ile en fazla katılımcının 28-37 yaş aralığı, en az katılımcının ise %7,6’lık oran ile 58 ve üzeri yaş grubu olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan yerel halkın %36,8’i lise, %23,6’sı lisans ve %22,4’ü ilköğretim mezunudur. Meslek grupları incelendiğinde, en fazla katılımcının %30,4 ile memur, en az katılımcının ise %2,4 ile çiftçi grubunda yer aldığı görülmektedir. Gelir durumları incelendiğinde, ankete katılan yerel halkın %16,8’i 1000 TL ve altı, %16’sı 1001-2000 TL arası, %30,4’ü 2001-3000 TL arası, %20’si 3001-4000 TL arası, %10,4’ü 4001-5000 TL arası, %6,4’ü 5001 TL ve üzeri gelir düzeyine sahiptir.

Veri toplama aracı

Çalışmada uygulanan veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. Ölçeğin birinci bölümü katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, gelir düzeyi ve yabancı dil seviyesi ile ilgili sorulardan oluşmaktadır. Ölçeğin ikinci bölümünde ise yerel halkın termal turizm etkinliklerine yaklaşımlarını

belirleyen ifadeler (18 ifade) yer almaktadır. Ölçeğin üçüncü bölümünde Haymana'daki termal turizm etkinliklerinin sorunları ve çözüm önerilerine ilişkin açık uçlu sorular yer almaktadır.

Termal turizm ölçeği

Termal turizm ölçeğinin geliştirme süreci aşağıda ayrıntılı bir biçimde verilmiştir.

Ölçeğin geliştirilme süreci

Ölçeğin geliştirilmesinde ilk olarak alanyazın incelenmiştir. Araştırmacı 24 maddelik madde havuzu oluşturmuştur. Bu maddelerin karşısına, katılımcıların maddelerde yer alan tutum ifadelerine katılma derecelerini belirlemek üzere beş dereceli seçenekler sunulmuştur. Bu seçenekler sırasıyla “(5) Tamamen Katılıyorum”, “(4) Katılıyorum”, “(3) Kararsızım”, “(2) Katılmıyorum” ve “(1) Hiç Katılmıyorum” şeklinde puanlanmıştır. Taslak halinde bulunan maddeleri; bir dil bilim, üç alan uzmanı, anlatım ve içerik, imlâ ve noktalama hataları yönünden incelemiştir. Taslak haline getirilmiş olan 24 maddelik ölçek yerel halka uygulanmıştır. Her bir ölçeğin doldurulması yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Elde edilen veriler, istatistiksel yollardan ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmak üzere SPSS 23.00 programlarına yüklenmiştir. Yapılan istatistiksel analizler çerçevesinde 24 maddelik taslak ölçekle toplanan veriler üzerinden ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapmak üzere öncelikle; ölçeğin tamamı hakkında fikir sahibi olmak amacıyla *Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)* ve *Bartlett Küresellik Testi* değerleri incelenmiş, elde edilen verilerden yola çıkılarak veriler üzerinde *Açımlayıcı Faktör Analizi* yapılmıştır. Taslak halde bulunan ölçeğin faktörlere ayrılma durumu ise temel bileşenler analizi ile belirlenmiştir. Daha sonra veriler üzerinde *Varimax Dik Döndürme* tekniği kullanılarak maddelerin faktör yükleri incelenmiştir. Açımlayıcı faktör analizi ile faktör yükü, .30'dan düşük olan ve birden fazla faktöre yük veren yani binişiklik gösteren maddeler tek tek analiz dışında bırakılarak faktör analizi yinelenmiştir. Elenen maddelerden sonra kalan 18 madde üzerinden ölçeğin geçerliği; ölçeğin toplam puan ve faktörlerine ilişkin korelasyon matrisi, madde ayırt edicilik güçleri ve madde toplam korelasyonları hesaplanarak test edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliği iç tutarlılık düzeyleri hesaplanarak belirlenmiştir. İç tutarlılık düzeyinin belirlenmesinde *Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı*, *iki eş yarı arasındaki korelasyon değeri*, *Sperman-Brown formülü* ve *Guttman split-half güvenilirlik formülleri* kullanılmıştır.

Ölçeğin geçerliğine ilişkin bulgular

Termal Turizm Tutum Ölçeği'nin geçerlik analizleri kapsamında, başta yapı geçerliği, ölçeğin toplam puan ve faktörlerine ilişkin korelasyon matrisi ve madde-toplam korelasyonları hesaplanmıştır.

Yapı geçerliği açımlayıcı faktör analizine ilişkin bulgular

Termal Turizm Tutum Ölçeği'nin yapı geçerliğini belirlemek için elde edilen veriler üzerinde ilk olarak *Kaiser-Meyer-Olkin (KMO)* ve *Bartlett Küresellik Testi* analizleri yapılmış ve KMO değerinin 0.81 olduğu ve Bartlett Küresellik Testi değerinin ise $x^2= 2407.115$; $sd=276$ ($p=0.000$) olduğu tespit edilmiştir. Bu değerler çerçevesinde, 24 maddelik ölçek üzerinde açımlayıcı faktör analizi yapılabileceği sonucuna varılmıştır.

Faktör analizi, birbiriyle ilişkili çok sayıda değişkeni bir araya getirerek az sayıda kavramsal olarak anlamlı halde bulunan yeni değişkenler keşfetmeyi amaçlayan çok değişkenli bir istatistik olarak tanımlandığı (Büyüköztürk 2002) gibi, çok sayıda değişkenin arka planında yatan temel yapıyı ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan süreç (Şencan 2005) olarak da tanımlanmaktadır. Diğer taraftan faktör analizinde kullanılan Temel Bileşenler Analizi ve buna paralel olarak yapılan Varimax dik döndürme tekniği sonucunda, faktör yükleri 0.30'un altında olan maddeler ile iki ayrı faktördeki yükler arasında en az 0.10 fark olmayan; bir başka ifade ile yükü iki faktöre de dağılan maddelerin atılması gerekmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk 2010).

Bu çerçevede ilk aşamada, ölçeğin tek boyutlu olup olmadığını belirlemek üzere *temel bileşenler analizi* yapılmıştır. Bilindiği üzere temel bileşenler analizi, faktörleştirme tekniği olarak çok sık kullanılan bir tekniktir (Büyüköztürk 2010). Ölçeğin birbirinden ilişkisiz faktörlere ayrışıp ayrışmadığını görmek için de *Varimax dik döndürme tekniği* uygulanmış ve faktör yükleri incelenmiştir. Bu doğrultuda madde yükü 0,30'un altında olan bir madde ile birden çok faktöre yük veren ve bu yük değeri 0,10 dan az olan beş madde ölçekten çıkarıldıktan sonra geriye kalan 18 madde üzerinde faktör analizi işlemi tekrarlanmıştır. Faktör analizi sonuçları değerlendirilirken maddelerin toplam olarak oluşturduğu faktör yüklerine bakılır. Kline'a (1994) göre faktör yük değeri, maddelerin faktörle olan ilişkisini açıklayan katsayıdır. Yapılan istatistikî çalışmalarda maddelerin yer aldıkları faktördeki yük değerlerinin yüksek olması beklenmektedir. Bir faktörle yüksek düzeyde ilişki veren maddelerin oluşturduğu bir küme varsa bu bulgu, o maddelerin birlikte söz konusu yapıyı ölçtüğünün kanıtıdır (Akt; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk 2010).

Bu işlemler sonucunda ölçekte kalan toplam 18 maddenin, iki faktör altında toplandığı görülmüştür. İki faktörlü yapıdaki 18 maddelik ölçeğin KMO değerinin 0,81 olduğu ve Bartlett Küresellik Testi değerlerinin $\chi^2=1659,096$; $sd=153$; $p<0.000$ olduğu saptanmıştır. Ölçekte kalan 18 maddenin rotasyona tabi tutulmaksızın faktör yüklerinin 0,45 ile 0,64 arasında değiştiği; buna karşılık Varimax dik döndürme tekniği uygulandıktan sonra rotasyona tabi tutulmuş haliyle bu faktör yük değerlerinin 0,35 ile 0,73 arasında farklılaştığı görülmüştür. Ölçek kapsamına alınan maddelerin ve faktörlerin toplam varyansı açıklama oranının %43,78 olduğu saptanmıştır. Tavşancıl'a (2010) göre faktör yüklerinin 0,30'un altında olmaması ve davranış bilimleri açısından çok faktörlü yapılarda açıklanan varyans miktarının %40-60 arasında olması yeterli görülmektedir. Sonraki aşamada ise ölçeği oluşturan faktörlerdeki maddelerin içerikleri incelenerek faktör adları belirlenmiştir. Faktör isimlerini belirlemede, o faktördeki maddelerin yük değerleri fazla olanların içerdiği ifadelerin faktör ismi olarak kullanılabilmesi belirtilmektedir (Şencan 2005). Bu bağlamda ölçeği oluşturan her bir faktör kendi içerisinde bulunan yüksek yük değerine sahip maddeler incelenerek isimlendirilmiştir. Bu çerçevede, "Ekonomik etkileri" adının verildiği faktör altında 9 madde; "Sosyo-Kültürel etkileri" adının verildiği faktör altında 9 madde toplandığı belirlenmiştir.

Yapılan bu işlemler sonucunda, ölçekte kalan toplam 18 maddenin faktörlere göre madde yükleri ile faktörlerin öz değerleri ve varyansı açıklama miktarlarına ilişkin bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Faktörlere Göre Ölçeğin Madde- Faktör Yük Değerleri

Madde No	Maddeler	F1	F2
Madde 2	Termal Turizmin Haymana'ya yeni iş olanakları getirdiğini düşünüyorum.	,730	
Madde 4	Termal Turizmin Haymana'ya yatırımları arttırdığını düşünüyorum.	,719	
Madde 1	Termal Turizmin Haymana'ya refah getirdiğini düşünüyorum.	,700	
Faktör 1	Madde 7	Turizmin gelişmesi ile birlikte kadınların çalışma hayatına daha fazla katıldığını düşünüyorum.	,689
	Madde 8	Turizmin gelişmesi ile birlikte gençlerin iş bulmasının kolaylaştığını düşünüyorum.	,673
	Madde 3	Termal Turizmin Haymana'da ulaşım imkanlarını iyileştirdiğini düşünüyorum.	,625
	Madde 16	Turizmin gelişmesi ile birlikte Haymana'dan diğer yerlere olan göçün azaldığını düşünüyorum	,564
	Madde 5	Termal Turizmin Haymana'da turizm sektörüne olan bağımlılığı arttırdığını düşünüyorum	,561
	Madde 9	Termal Turizmin Haymana'nın ulusal alanda tanınmasında etkili olduğunu düşünüyorum.	,387
Faktör 2	Madde 11	Termal Turizmin Haymana'da kültürel değerlere zarar verdiğini düşünüyorum.	,752
	Madde 14	Turizmin Haymana'da alkol kullanımını arttırdığını düşünüyorum	,747
	Madde 13	Turizmin Haymana'da şiddet eğilimini arttırdığını düşünüyorum	,740
	Madde 12	Termal Turizmin Haymana'daki kültürel aktiviteleri arttırdığını düşünüyorum	,651
	Madde 15	Turizmin Haymana'da geleneksel hayat tarzının yok olmasına neden olduğunu düşünüyorum.	,627
	Madde 10	Termal Turizmin Haymana'da gençlerin yabancı dil öğrenme isteğini arttırdığını düşünüyorum.	,581
	Madde 6	Termal Turizmin Haymana'da hayat pahalılığına neden olduğunu düşünüyorum.	,571
	Madde 17	Termal Turizmin Haymana'da park ve rekreasyon alanlarının artmasını sağladığını düşünüyorum.	,546
	Madde 18	Termal Turizmin Haymana'da çevre kirliliğine yol açtığını düşünüyorum.	,346
	Özdeğer	4,316	3,565
	Açıklanan Varyans	23,979	19,804

Tablo 2'de görüldüğü gibi ölçeğin "Ekonomik etkileri" faktörü 9 maddeyi içermektedir ve faktör yükleri 0,39 ile 0,73 arasında değişmektedir. Bu faktörün genel ölçek içerisindeki öz değeri 4,32; genel varyansa sağladığı katkı miktarı ise %23,98'dir. "Sosyo-Kültürel etkileri" faktörü ise 9 maddeyi içermektedir. Maddelerin faktör yükleri 0,35 ile 0,75 arasındadır. Faktörün genel ölçek içerisindeki öz değeri 3,57; genel varyansa sağladığı katkı miktarı ise %19,80'dir.

Madde ayırt ediciliği

Madde ayırt ediciliğinde, madde toplam korelasyonu yöntemine göre faktörlerdeki her bir maddeden elde edilen puanlar ile maddelerin ait olduğu faktörden elde edilen toplam puan arasındaki korelasyonlar hesaplanarak faktörlerin madde ayırt edicilik düzeyleri test edilmiştir. Böylelikle her bir maddenin ölçeğin genel amacına hizmet edebilirlik düzeyleri ile her bir maddeden elde edilen puan ile ölçeğin genelinden elde edilen toplam puan arasındaki ilişkiler test edilmiştir. Faktörlerde yer alan her bir madde için elde edilen madde-faktör korelasyon değerleri Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Madde-Faktör Puanları Korelasyon Analizi

F1 (Termal Turizmin Ekonomik Etkileri)		F2 (Termal Turizmin Sosyo Ekonomik Etkileri)	
Madde	R	Madde	R

Madde 2	.71**	Madde 11	.69**
Madde 4	.74**	Madde 14	.69**
Madde 1	.68**	Madde 13	.66**
Madde 7	.68**	Madde 12	.70**
Madde 8	.68**	Madde 15	.59**
Madde 3	.65**	Madde 10	.66**
Madde 16	.61**	Madde 6	.58**
Madde 5	.58**	Madde 17	.64**
Madde 9	.40**	Madde 18	.41**

Tablo 3'te görüldüğü gibi madde test korelasyon katsayıları F1 (*Termal Turizmin Ekonomik Etkileri*) faktörü için 0,40 ile 0,74; F2 (*Termal Turizmin Sosyo Ekonomik Etkileri*) faktörü için 0,41 ile 0,70 arasında değişmektedir. Her bir madde, faktörün geneli ile anlamlı ve pozitif ilişki içerisindedir ($p < 0,001$). Bu katsayılar her bir maddenin geçerlik katsayısı olup faktörün bütünü ile tutarlılığını; bir başka ifade ile faktörlerin ölçeğin amacına hizmet edebilme düzeyini göstermektedir (Özgüven 2011; Korkmaz ve Yeşil 2011).

Aynı zamanda ölçeğin amacına hizmet edebilirlik düzeylerinin testi için her bir madde ile o madde puanının çıkarılarak hesaplanan faktörün toplam puanı arasındaki düzeltilmiş korelasyonlar da hesaplanmış ve Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4: Madde-Faktör Puanları Düzeltilmiş Korelasyon Analizi

F1 (Termal Turizmin Ekonomik Etkileri)		F2 (Termal Turizmin Sosyo Ekonomik Etkileri)	
Madde	R	Madde	R
Madde 2	,62	Madde 11	,60
Madde 4	,64	Madde 14	,60
Madde 1	,57	Madde 13	,57
Madde 7	,56	Madde 12	,57
Madde 8	,58	Madde 15	,47
Madde 3	,53	Madde 10	,53
Madde 16	,48	Madde 6	,43
Madde 5	,43	Madde 17	,49
Madde 9	,25	Madde 18	,23

Tablo 4'te görüldüğü gibi ölçekteki her bir maddenin ait olduğu faktör ile arasındaki düzeltilmiş korelasyon katsayıları 0,23 ile 0,64 arasında değişmektedir. Düzeltilmiş korelasyon katsayılarının 0,20'den yüksek olması bir maddenin, ilgili faktörün amacına anlamlı düzeyde hizmet edebildiği anlamında değerlendirilmektedir (Büyüköztürk 2010; Özgüven 2011; Tavşancıl 2010). Buna göre Tablo 5'deki maddeler incelendiğinde korelasyon katsayısı 0,20'den düşük madde olmadığı görülmektedir.

Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin bulgular

Ölçeğin güvenilirliği, iç tutarlılık analizleri test edilerek ortaya konulmuştur. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin yapılan işlemler aşağıda sunulmuştur.

Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek üzere, 18 maddeden ve 2 faktörden oluşan ölçeğin faktörlere göre ve bütün olarak güvenilirlik analizi; Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı, iki eş yarı arasındaki korelasyon değeri, Sperman-Brown formülü ve Guttman Split-half güvenilirlik formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Her bir faktöre ve ölçeğin geneline ilişkin güvenilirlik analizi değerleri Tablo 5'te özetlenmiştir.

Tablo 5: Ölçeğin Geneli ve Faktörlerine İlişkin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Faktörler	Madde Sayısı	İki Eş Yarı Korelasyonları	Sperman Brown	Guttman Split-Half	Cronbach's Alpha
F1	9	.60	.75	.75	.80
F2	9	.72	.84	.84	.82
Genel	18	.80	.88	.88	.80

Tablo 5'te görüldüğü üzere her bir faktör kendi içinde iki eş yarı korelasyonuna tabi tutulmuştur. F1

faktörü 8 maddeden oluşmaktadır. Faktörün iki eş yarı korelasyonları 0,60; Sperman Brown güvenilirlik katsayısı 0,75; Guttman Split-Half değeri 0,75; Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ise 0,80 olarak belirlenmiştir. F2 faktörü 8 maddeden oluşmaktadır. Faktörün iki eş yarı korelasyonları 0,72; Sperman Brown güvenilirlik katsayısı 0,84; Guttman Split-Half değeri 0,84; Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ise 0,82 olarak belirlenmiştir. Güvenirlik analizleri çerçevesinde elde edilen değerlere göre Termal Turizm Ölçeğindeki güvenilirlik özelliğine sahip bir ölçek olduğu söylenebilir. Çünkü bazı araştırmacılar (Şencan 2005) Cronbach's Alpha katsayısına bakarak ölçek hakkında güvenilirliğe ilişkin bir yargıya varılabileceğini belirtmektedir ve ölçeğin Cronbach's Alpha katsayısının .40- .60 arasında olmasının düşük ama kabul edilebilir, .60-.80 arasında olmasının ise oldukça güvenilir, .80 üstü olmasının ise yüksek düzeyde güvenilir şeklinde nitelendirmektedir. Bu bağlamda ölçeğe ait iki faktör .80 ve üstü bir değer olarak yüksek düzeyde güvenilirliğe sahiptir denebilir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu

Bu araştırmada, nicel verileri desteklemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda ilk olarak taslak görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme sorularının hazırlanmasında ve uygulanmasında ilgili literatürden yararlanılmıştır. Hazırlanan taslak görüşme formu uzman görüşüne sunulmuş, uzmanlardan alınan dönütler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Yapılan nicel anketin ardından konuya ilgisi olan, tesislerle ilgili bilgi sahibi ve objektif olduğu düşünülen 50 kişiye bu 3 soru yöneltilmiştir. Sorular yöneltilmeden önce katılımcılara araştırmanın amacı ve önemi hakkında bilgi verilmiştir. Yapılan görüşmeler katılımcıdan izin alınarak ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Çalışmaya katılanların tamamı ses kaydı yapılmasına müsaade etmişlerdir. Katılımcılar kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı ve isimlerinin kodlanarak kullanılacağı konusunda bilgilendirilmiştir. Ayrıca Creswell'in (2007) nitel araştırmalarda uyulması gereken etik kurallara yönelik önerileri dikkate alınarak çalışmaya katılanlara istedikleri zaman soruları cevaplayabilecekleri, istedikleri zaman yapılan görüşmenin sonlanabileceği, çalışmaya yardımcı olup olmayacakları konusunda özgür oldukları söylenmiştir. Yapılan görüşmelerdeki kişilerle karşılaşılan mekanlarda görüşmeler yapılmıştır. Kamu kurumunda çalışanlara çalıştıkları mekanlarda, otel çalışanlarıyla çalıştıkları otellerde ve tesadüfi karşılaşılan kişilerle görüşme yapmaya uygun yerler seçildiği için karşılaşılan yerlerde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler 10-25 dakika arasında sürmüştür.

Yarı yapılandırılmış veri toplama aracının geçerlilik ve güvenilirliği

Gerçekleştirilen nitel araştırmalarda inandırıcılık, aktarılabirlik, teyit edilebilirlik ve tutarlılığın sağlanması için farklı türde yöntemler kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2011). Bu çalışma kapsamında inandırıcılığın gerçekleşmesi için uzun süreli görüşme ve katılımcı teyidi yöntemlerinden faydalanılmıştır. Görüşmeler olabildiğince uzun tutulmuş ve detaylı bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Görüşme esnasında alınan ses kayıtları görüşme formuna aktarılmış ses kaydı katılımcıya tekrar dinletilerek eklemek ya da çıkarmak istediği hususları belirtmesi istenmiştir. Bu çerçevede 5 katılımcının görüşme formuna yazılanlara ekleme yaptıkları tespit edilmiştir. Genellikle nitel araştırmalarda takip edilen yolun başka çalışmalarda da kullanılabilmesine imkân veren aktarılabirliğin (Başkale 2016) gerçekleştirilebilmesi için bu çalışmada da ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme kullanılmıştır. Bu çerçevede yapılan çalışma süreci detaylı bir şekilde betimlenmiştir. Çalışmada tutarlılığın sağlanması için tutarlılık incelemesi yönteminden faydalanılmıştır. Bu bağlamda konu ile ilgili çalışmaları olan bir öğretim üyesine yapılan çalışma detaylarıyla anlatılmış ve çalışmanın bütünlük ve uyum açısından incelenmesi talep edilmiştir. Yapılan inceleme sonucunda çalışmanın bir bütün halinde tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin son aşamasında teyit edilebilirliğin gerçekleştirilebilmesi için tutarlılık incelemesini gerçekleştiren öğretim üyesiyle ham veriler üzerinden tema ve kodlar paylaşılmıştır. Bu inceleme sonucunda elde edilen yarı yapılandırılmış verilerin analizinin bir bütünlük taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

3. Verilerin analizi

Nicel verilerin analizi

Verilerin analiz sürecinde ilk olarak elde edilen nicel veriler SPSS 23.0 paket programına aktarılmıştır. Veri girişi tamamlandıktan sonra nicel veri setinde kayıp ve uç değerlerin olup olmadığı kontrol edilmiştir. Araştırma sorularına bağlı kalınarak her bir değişkene yönelik elde edilen nicel verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek için de normallik analizi yapılmıştır. Normallik analizi sonucunda parametrik ve nonparametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Yapılan analizlerde anlamlılık düzeyi, 0,05 kabul edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi için gerekli olan ölçütler sağlandıktan sonra verilerin analizine geçilmiştir. Öncelikle frekans analizi sonucunda araştırmaya katılanların bireysel özelliklerine göre (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek, gelir düzeyi) frekans ve yüzde dağılımları belirlenmiş ve bunlar tablo halinde

sunulmuştur. Yerel halkın termal turizm etkinliklerine yaklaşımının “cinsiyet” değişkenlerine göre analizinde “t-testi” ile, “yaş”, “eğitim düzeyi”, “meslek”, “gelir düzeyi” ve “yabancı dil düzeyi” değişkenine göre analizinde ise “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” kullanılmıştır. Varyans analizi sonrasında yapılan ikili karşılaştırılmalarda ortaya çıkan istatistiksel farkın hangi gruplar arasında oluştuğunu belirlemek amacıyla “LSD” kullanılmıştır.

Nitel verilerin analizi

Termal turizme ilişkin yerel halkın görüşleri açısından değerlendirilmesi için yapılan görüşmeler ilk olarak ses kayıt cihazından dinlenerek transkript edilmiş ve yazılı metinler halinde düzenlenmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi yapılırken ilk olarak görüşmelerden elde edilen veriler dikkatli bir şekilde incelenmiş ve kodlar oluşturulmuştur. Veriler araştırmacı tarafından birkaç kez okunduktan sonra oluşturulan kodlar kontrol edilmiş ve benzer kodlar uygun kategoriler altında toplanmıştır. Kod ve kategori oluşturma işleminin güvenilirliğini sağlamak amacıyla veriler, alanında uzman 2 öğretim üyesine verilmiş ve birbirlerinden bağımsız bir şekilde verileri kodlamaları ve uygun kategoriler altında toplamaları istenmiştir. Daha sonra araştırmacılar ve uzmanlar arasındaki görüş birliği ve ayrılığı için Miles ve Huberman’ın formülü [(Güvenirlilik = görüş birliği sayısı / (toplam görüş birliği + görüş ayrılığı sayısı)] kullanılarak güvenirlilik hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 olması istenilen bir durumdur (Miles & Huberman 2016). Bu çalışmada uygulanan güvenirlilik çalışmasında %96 oranında bir uzlaşma (güvenirlilik) sağlanmıştır. Uzman görüşü alındıktan sonra gerekli düzeltmeler yapılarak analiz süreci tamamlanmıştır. Elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Katılımcı ifadeleri verilirken K1, K2, K3 ...vb. şeklinde kodlar kullanılmıştır. Katılımcıların ifadelerinde herhangi bir değişiklik ve düzeltme yapılmamış, katılımcının ifade ettiği şekliyle doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

4. Bulgular

Yerel halkın turizm etkinliklerine ilişkin görüşleri

Araştırmaya katılan Haymana ilçesindeki yerel halkın termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: Haymana İlçesindeki Yerel Halkın Termal Turizm Etkinliklerine Yaklaşımı

İFADELER	Hiç Katılmıyorum		Katılmıyorum		Az Katılıyorum		Katılıyorum		Tamamen Katılıyorum		Art. Ort. \bar{X}
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1.Termal Turizmin Haymana’ya refah getirdiğini düşünüyorum.	18	7.4	32	12.8	55	22	103	41.2	42	16.8	3.48
2.Termal Turizmin Haymana’ya yeni iş olanakları getirdiğini düşünüyorum.	14	5.6	17	6.8	55	22	111	44.4	53	21.2	3.68
3.Termal Turizmin Haymana’da ulaşım imkanlarını iyileştirdiğini düşünüyorum.	29	11.6	40	16	82	32.8	71	28.4	28	11.2	3.11
4.Termal Turizmin Haymana’ya yatırımları arttırdığını düşünüyorum.	24	9.6	21	8.4	66	26.4	97	38.8	42	16.8	3.44
5.Termal Turizmin Haymana’da turizm sektörüne olan bağımlılığı arttırdığını düşünüyorum.	44	17.6	44	17.6	68	27.2	67	26.8	27	10.8	2.96
6.Termal Turizmin Haymana’da hayat pahalılığına neden olduğunu düşünüyorum.	96	38.4	73	29.2	43	17.2	23	9.2	15	6	2.15
7.Turizmin gelişmesi ile birlikte kadınların çalışma hayatına daha fazla katıldığını düşünüyorum.	21	8.4	23	9.2	45	18	111	44.4	50	20	3.58
8.Turizmin gelişmesi ile birlikte gençlerin iş bulmasının kolaylaştığını düşünüyorum.	20	8	19	7.6	60	24	114	45.6	37	14.8	3.52
9. Termal Turizmin Haymana’nın ulusal alanda tanınmasında etkili olduğunu düşünüyorum.	14	5.6	25	10	60	24	107	42.8	44	17.6	3.57
10. Termal Turizmin Haymana’da gençlerin yabancı dil öğrenme isteğini arttırdığını düşünüyorum.	114	45.6	65	26	36	14.4	20	8	15	6	2.02
11. Termal Turizmin Haymana’da kültürel değerlere zarar verdiğini düşünüyorum.	122	48.8	83	33.2	29	11.6	12	4.8	4	1.6	4.23
12. Termal Turizmin Haymana’daki kültürel aktiviteleri arttırdığını düşünüyorum.	90	36	59	23.6	41	16.4	50	20	10	4	2.32
13. Turizmin Haymana’da şiddet eğilimini arttırdığını düşünüyorum.	135	54	85	34	16	6.4	11	4.4	3	1.2	4.35
14. Turizmin Haymana’da alkol kullanımını arttırdığını düşünüyorum.	128	51.2	72	28.8	31	12.4	14	5.6	5	2	4.22
15. Turizmin Haymana’da geleneksel hayat	114	45.6	88	35.2	31	12.4	11	4.4	6	2.4	4.17

tarzının yok olmasına neden olduğunu düşünüyorum.											
16. Turizmin gelişmesi ile birlikte Haymana'dan diğer yerlere olan göçün azaldığını düşünüyorum.	48	19.2	50	20	83	33.2	52	20.8	17	6.8	2.76
17. Termal Turizmin Haymana'da park ve rekreasyon alanlarının artmasını sağladığını düşünüyorum.	78	32.1	54	21.6	50	20	46	18.4	22	8.8	2.52
18. Termal Turizmin Haymana'da çevre kirliliğine yol açtığını düşünüyorum.	108	43.2	66	26.4	34	13.6	34	13.6	8	3.2	2.07

Tablo 6 incelendiğinde araştırmaya katılan yerel halkın büyük çoğunluğunun; termal turizm faaliyetlerinin Haymana'ya ekonomik anlamda refah getirdiğini, yeni iş alanları ve olanakları sağladığını, yatırım yapılmasını sağladığını, Haymana'nın ulusal anlamda tanınırlığını arttırdığını belirtmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğunun turizmin gelişmesinin ilçeden dışarıya olan göçü azaltmadığını ve termal turizmin ilçede park ve rekreasyon alanlarını arttırmadığını belirtmişlerdir.

Yerel halkın termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin “cinsiyet” değişkenine göre incelenmesi

Araştırmaya katılan yerel halkın termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin “cinsiyet” değişkenine göre farklılığı için yapılan t-Testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Katılımcıların Haymana ilçesindeki Termal Turizm Etkinliklerine Yönelik Görüşlerinin Toplam Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre t-Testi Sonuçları

Değişken	N	\bar{X}	S	Sd	t	P
Erkek	150	58.35	8.30			
Kadın	100	57.92	8.74	248	.319	.697*

p>0.05

Tablo 7 incelendiğinde, katılımcıların termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin toplam puanları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılığın ortaya çıkmadığı görülmektedir [$t_{(248)}=.319$; p>.05]. Başka bir ifadeyle, yerel halkın turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinde cinsiyet belirleyici bir unsur değildir.

Yerel halkın termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin “yaş” değişkenine göre incelenmesi

Çalışmaya katılan yerel halkın termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin “yaş” değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8: Yerel Halkın Termal Turizm Etkinliklerine İlişkin “Yaş” Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S		
Yaş	(1) 18-27 yaş aralığı	56	58.018	7.973		
	(2) 28-37 yaş aralığı	77	58.480	8.202		
	(3) 38-47 yaş aralığı	65	56.954	8.356		
	(4) 48-57 yaş aralığı	33	59.454	9.324		
	(5) 58 yaş ve üzeri	19	59.368	9.995		
	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
	Gruplar Arası	186.589	4	46.647	.647	.629*
	Gruplar İçi	17659.667	245	72.080		
	Toplam	17846.256	249			

p>0.05

Tablo 8 incelendiğinde, 18-27 yaş aralığında yer alan katılımcıların turizm etkinliklerine yönelik görüşlerinin toplam puan ortalaması 58.018, 28-37 yaş aralığında olanların 58.480 puan, 38-47 yaş aralığında olanların 56.954 puan, 48-57 yaş aralığında olanların 59.454 puan ve 58 yaş ve üzeri olanların ise 59.368 puanda olduğu görülmektedir. Gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan “ANOVA” sonucuna göre; araştırmaya katılan yerel halkın Haymana ilçesindeki termal turizme yönelik görüşleri, yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir [$F_{(4-245)}=.647$; p<.05].

Yerel halkın termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin “eğitim durumu” değişkenine göre incelenmesi

Katılımcıların turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin “eğitim durumu” değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Yerel Halkın Termal Turizm Etkinliklerine İlişkin Görüşlerinin “Eğitim Durumu” Değişkenine Göre Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S	
Eğitim Durumu	Okur-Yazar değil	3	57.333	4.618	
	İlköğretim	56	56.179	9.271	
	Ortaöğretim	92	57.293	7.557	
	Ön lisans	23	58.304	7.546	
	Lisans	59	60.542	7.442	
	Yüksek Lisans	15	61.533	11.734	
	Doktora	2	59.500	26.162	
	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F
Gruplar Arası	800.552	6	133.425	1.902	.081*
Gruplar İçi	17045.704	243	70.147		
Toplam	17846.256	249			

*p>0.05

Tablo 9 incelendiğinde, okur yazar olmayanların termal turizm etkinliklerine yönelik görüşlerinin toplam puan ortalaması 57.33, ilköğretim mezunu olanların 56.179 puan, ortaöğretim mezunu olanların 57.293 puan, ön lisans mezunu olanların 58.304 puan, lisans mezunu olanların 60.452 puan, yüksek lisans mezunu olanların 61.533 puan ve doktora mezunu olanların 59.500 puan olarak belirlenmiştir. Gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan “ANOVA” sonucuna göre; yerel halkın Haymana ilçesindeki termal turizm etkinliklerine yönelik görüşlerinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır [F₍₆₋₂₄₃₎ = 1.902; p>.05]. Başka bir ifadeyle, yerel halkın termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinde eğitim durumu belirleyici bir unsur değildir.

Yerel halkın termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin “meslek grubu” değişkenine göre incelenmesi

Araştırmaya katılan yerel halkın turizm etkinliklerine yönelik görüşlerinin “meslek grubu” değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10: Yerel Halkın Turizm Etkinliklerine İlişkin Görüşlerinin “Meslek Grubu” Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S		
Meslek Grubu	(1) İşçi	45	56.844	7.513		
	(2) Esnaf	44	56.954	7.120		
	(3) Serbest meslek	23	59.173	6.846		
	(4) Devlet memuru	76	60.829	8.261		
	(5) Çiftçi	6	54.000	12.181		
	(6) Emekli	15	61.000	11.395		
	(7) Öğrenci	11	51.090	8.104		
	(8) Ev hanımı	30	56.5000	8.811		
Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplar Arası	1563.946	7	223.421	3.321	.002*	1-4; 1-7;2-4; 2-7;
Gruplar İçi	16282.310	242	67.282			3-7; 4-7; 4-8; 6-7
Toplam	17846.256	249				

*p<0.05

Tablo 10 incelendiğinde, çalışmaya katılanlardan meslek olarak işçi durumunda olanların termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin toplam puanı 56.844, esnaf olanların 56.954 puan, serbest meslek grubunda yer alanların 59.173 puan, memur olanların 60.829 puan, çiftçi olanların 54.00 puan, emekli olanların 61.00 puan, öğrenci olanların 51.090 puan ve ev hanımı olanların 56.500 puan olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan “ANOVA” sonucuna göre; araştırmaya katılan yerel halkın turizm etkinliklerine yönelik görüşlerinin meslek grubu değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir [F₍₇₋₂₄₂₎ = 3.321; p<.05]. Bu anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini belirlemek için yapılan LSD Testi sonuçları anlamlı farklılığın “işçi-memur”, “işçi-öğrenci”, “esnaf-memur”, “esnaf-öğrenci”, “serbest meslek-öğrenci”, “memur-öğrenci”, “memur-ev hanımı” ve “öğrenci-emekli” grupları arasında gerçekleşmiştir.

Yerel halkın termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin “gelir durumu” değişkenine göre incelenmesi

Araştırmaya katılan yerel halkın termal turizm etkinliklerine yönelik görüşlerinin “gelir durumu” değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Yerel Halkın Termal Turizm Etkinliklerine İlişkin Görüşlerinin “Gelir Durumu” Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S			
Gelir Grubu	(1) 1000 TL’den az	42	55.738	9.255			
	(2) 1001-2000 TL	40	56.175	7.798			
	(3) 2001-3000 TL	76	59.078	7.582			
	(4) 3001-4000 TL	50	59.600	8.263			
	(5) 4001-5000 TL	26	57.230	8.914			
	(6) 5001 TL ve üzeri	16	62.375	9.797			
	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
	Gruplar Arası	878.470	5	175.694	2.527	.030*	1-3; 1-4;
	Gruplar İçi	16967.786	244	69.540			1-6; 2-6
	Toplam	17846.256	249				

*p<0.05

Tablo 11 incelendiğinde, çalışmaya katılanlardan geliri 1000 TL’den az olanların ilçedeki termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin toplam puanı 55.738, 1001-2000 TL arasında olanların 56.175 puan, 2001-3000 TL arasında olanların 59.078 puan, 3001-4000 TL arasında olanların 59.600 puan, 4001-5000 TL arasında olanların 57.230 puan ve 5001 TL üzerinde olanların 62.375 puan olduğu belirlenmiştir. Gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan “ANOVA” sonucuna göre; araştırmaya katılan yerel halkın termal turizm etkinliklerine yönelik görüşlerinin gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir [$F_{(5-242)} = 2,527$; $p < .05$]. Bu anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini belirlemek için yapılan LSD Testi sonuçları anlamlı farklılık “1000 TL’den az ile 2001-3000 TL”, “1000 TL’den az ile 3001-4000 TL”, “1000 TL’den az ile 5001 TL ve üzeri” ve “1001-2000 TL ile 5001 TL ve üzeri” arasında gerçekleşmiştir.

Yerel halkın termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinin “yabancı dil durumu” değişkenine göre incelenmesi

Araştırmaya katılan yerel halkın termal turizm etkinliklerine yönelik görüşlerinin “Yabancı dil düzeyi” değişkenine göre ANOVA sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Yerel Halkın Termal Turizm Etkinliklerine İlişkin Görüşlerinin “Yabancı Dil Düzeyi” Değişkenine Göre ANOVA Sonuçları

Değişken	Kategori	N	X	S			
Yabancı Dil Düzeyi	(1) Yok	131	56.106	7.550			
	(2) Az	69	59.855	8.305			
	(3) Orta	38	60.184	9.235			
	(4) İyi	12	64.750	10.279			
		Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
	Gruplar Arası	1427.241	3	475.747	7.128	.000*	1-2;
	Gruplar İçi	16419.015	246	66.744			1-3;
	Toplam	17846.256	249				1-4

*p<0,05

Tablo 12 incelendiğinde, araştırmaya katılan yerel halkın termal turizm etkinliklerine yönelik görüşlerinin yabancı dil durumu değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı görülmektedir [$F_{(3-246)} = 7.128$; $p < .05$]. Bu anlamlı farklılaşmanın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini belirlemek için yapılan LSD Testi sonuçları anlamlı farklılık yabancı dili olmayanlar ile diğer tüm gruplar arasında gerçekleşmiştir.

Nitel verilerden elde edilen bulgular

Yerel halkın Haymana’da termal turizmin sorunlarına ilişkin görüşleri

Araştırmanın bu bölümünde Haymana ilçesinde termal turizmin sorunları ve çözüm önerilerine ilişkin yerel halk ile yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Araştırmaya katılan yerel halkın Haymana’da termal turizmin sorunlarına ilişkin görüşleri Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13: Yerel Halkın Haymana’da Termal Turizmin Sorunlarına İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
----------	-----	---	----------------

Tanıtım	Tanıtım ve reklamın yetersizliği	29	K.95.E. <i>Yeterince duyulmamış olması, yeterince reklam yapılmamış olması</i>
Kamu Hizmeti	Haymana'ya yapılan yatırımın yetersizliği	4	K.31.K <i>Daha fazla sermaye katılmalı</i>
	Kamu desteğinin azlığı	4	K.92.E. <i>Yerel yönetim ve belediyeçilik anlayışı</i>
	Ulaşımın yetersiz olması	8	K.24.E <i>Ulaşım imkanları yetersiz</i>
	Sosyal hayatı canlandıracak mekân ve aktivite eksikliği	11	K.93.E <i>Bisiklet yolu yok. Yürüyüş yolu yok. Gelen turistin yemek yiyip oturabileceği kafe ve restoran yok. Gelen turist otelden dışarı çıkmıyor.</i>
Termal Kaynakların ve tesislerin durumu	Haymana'da ki tesis kalitesinin yetersiz olması	28	K.80.K. <i>Bazı kaplıca tesisleri gelişmemiş ve hijyenik değil</i>
	Kaplıca suyu miktarının yetersiz olması	4	K.75.E <i>Kaplıca suyunun yeteri miktarda olmaması</i>
	Tesislerde çalışan nitelikli personelin azlığı	22	K.20.K <i>Personel eğitimsiz ve eksik</i>
Turizme bakış	Halkın turizm konusunda bilinçsizliği	12	K.81.E. <i>Halkın gelen turistlere karşı davranışları</i>

Tablo 13'te görüldüğü gibi katılımcıların Haymana'da termal turizmin sorunlarına ilişkin görüşlerinde tanıtımın yetersizliği, ilçedeki termal tesislerin yetersizliği, mevcut tesislerde çalışanların nitelikli olmaması, halkın turizm konusunda bilinçsizliği ve ilçede sosyal yaşam merkezlerinin yetersizliği ön plana çıkmıştır.

Yerel halkın Haymana'da termal turizmin geliştirilmesi için yapılması gerekenlere ilişkin görüşleri

Araştırmaya katılan yerel halkın Haymana'da termal turizmin geliştirilmesi için yapılması gerekenlere ilişkin görüşleri Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14: Yerel Halkın Haymana'da Termal Turizmin Geliştirilmesi Gereken İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
Yatırım	Turizm konusunda yatırımların artırılması	17	K.12.K <i>Yatırımlar artırılmalı ve çalışanlarda diksiyonun düzelmesi gerekir</i>
Tanıtım	Reklam ve tanıtım faaliyetlerinin artırılması	37	K.5.E. <i>Ulusal ve uluslararası çalışma yapılarak tanıtım yapılmalı</i>
Tesislerin iyileştirilmesi	Kaplıca tesislerinde çalışan personelin eğitim seviyesi artırılması	17	K.13.E <i>Turizm meslek lisesi ya da Turizm Meslek Yüksekokulu olmalı çalışan kalitesi açısından</i>
	Tesislerin kalitesinin artırılması	18	K.1.E. <i>Tesislerin modernleştirilmesi gerekir</i>
İlçedeki kamu hizmeti	Şehir daha çekici ve cazip hale getirilmesi	10	K.9.K <i>Gezilecek yerler yapılırsa daha fazla kişi gelir</i>
	Ulaşım imkanlarının artırılması	14	K.6.E. <i>Seyahat kolaylığının gerçekleştirilmesi</i>
Eğitim	Halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesi gerekir	10	K.3.E. <i>Öncelikle Haymana halkının bilgilendirilmesi gerekir.</i>

Tablo 14'te görüldüğü gibi çalışmaya katılan yerel halkın büyük bir kısmı Haymana'da termal turizmin geliştirilmesi için yatırımların artırılması gerektiğini, tanıtım ve reklam faaliyetlerine daha fazla önem verilmesi gerektiği, termal tesislerin hem nicelik hem de niteliksel anlamda iyileştirilmesi gerektiğini, ilçede turistlere alternatifleri olan sosyal alanlarının sayısının artırılması gerektiği ve halkın termal turizm konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Yerel halkın turizmin gelecekte Haymana'ya neler katacağını ilişkin görüşleri

Çalışmaya katılan yerel halkın turizmin gelecekte Haymana'ya neler katacağını ilişkin görüşleri Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15: Yerel Halkın Termal Turizmin Gelecekte Haymana'ya Katkularına İlişkin Görüşleri

Kategori	Kod	f	Örnek İfadeler
Nüfus ve göç	Göçü durdurulması ve nüfus artışı	8	K.37.E <i>İstihdam, tersine göç ve her yönüyle bir cazibe merkezi</i>
Ekonomiye katkı	Ekonomik hareketlilik ve esnafa katkı	23	K.48.E <i>Ekonomik olarak faydalı olabilir</i>
	İşsizliği azaltacağını ve istihdamı artırması	23	K.18.E <i>Bir marka değeri oluşturulursa bu durum istihdam ve kalitenin artmasına da olanak sağlayacaktır.</i>
	Turizm merkezi olması	10	K.36.K <i>Haymana'nın diğer ilçelere göre daha fazla gelişeceğini, özellikle otellerin ve kaplıcaların güzelleşeceğini ve turizm şehri olup gelişip büyüyeceğine inanıyorum.</i>
Kültürel fayda	Halkın eğitim ve kültür yönünden gelişmesi	11	K.38.K <i>Kültürel ve sosyal gelişmişlik, her yönüyle bir cazibe merkezi olmuş Haymana düşünüyorum</i>

Tablo 15'te görüldüğü gibi katılımcılar termal turizmin ilçede nüfusun artışında önemli bir noktaya geleceğini ve göçü önleyeceğini, ekonomik olarak daha hareketli bir ortamın oluşacağını ve bu durumun esnafa katkı sağlayacağını, işsizliğin nispeten azalacağını, alternatif bir turizm merkezi olacağını ve halkın kültürel anlamda gelişeceğini düşünmektedir.

5. Sonuç

Haymana'da yerel halkın termal turizme karşı yaklaşımları daha önce yapılmış benzer çalışmalarla birlikte değerlendirildiğinde bu çalışmada aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Bu çalışmada Haymana halkının termal turizme karşı genel anlamda olumlu düşüncelere sahip olduğu saptanmıştır. Çalışmanın saha araştırmalarına dahil olan yerel halkın büyük bir çoğunluğu termal turizm faaliyetlerinin Haymana'ya ekonomik anlamda refah getirdiğini, gençlerin daha kolay iş bulma imkanına sahip olduklarını ve katılımcıların önemli bir kısmı termal turizm etkinliklerinin yeni iş alanları ve olanakları sağladığını belirtmişlerdir. Bu sonuç, termal turizmin ekonomik etkilerini ortaya koyan çalışmaları desteklemektedir. Örneğin Tunçsiper ve Kaşlı (2008) Balıkesir Gönen ilçesi örnekleminde yaptığı araştırmada termal turizm hareketlerinin ilçe ekonomisini çok yakından etkilediği ve bu turistik hareketlerin birçok farklı sektörde ekonomik etkilerinin bulunduğu ortaya konulmuştur. Bir başka çalışmada Özdemir ve Kervankıran (2011) çalışmasında Afyonkarahisar yerel halkının turizm faaliyetlerini ekonomik bir olay olarak görmekte olduğu belirtilmiştir. Tunçsiper ve Bezirgan (2010) Emet ilçesinde termal turizmin ekonomik kalkınmadaki etkisi ile ilgili üç farklı kesimin görüşlerinin alındığı çalışmada, üç grubunda turizmin bölgesel kalkınma üzerindeki ekonomik etkilerine bakış açılarının olumlu düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmada elde edilen bir diğer sonuca göre, çalışmaya katılan yerel halk Termal turizmin Haymana'da ulusal alanda tanınırlığının artmasında etkili olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca katılımcılar Haymana'da termal turizmin sorunlarına ilişkin görüşlerinde reklam ve tanıtımın yetersizliği, ilçedeki termal tesislerin yetersizliği, mevcut tesislerde çalışanların nitelikli olmaması, halkın turizm konusunda bilinçsizliği ve ilçede sosyal yaşam merkezlerinin yetersizliği ön plana çıkmıştır. Bu sonuç termal turizmin yaygın olarak yapıldığı yerlerde yapılan araştırma bulgularını desteklemektedir. Örneğin İlban ve Kaşlı (2009) tarafından termal turizmin gelişmesini etkileyen sorunları belirlemeye yönelik Gönen'de yapılan araştırmada elde edilen bulgulara göre, Gönen Termal Turizm Merkezinin gelişiminin önündeki sorunların, güncel turizm sorunlarına paralel bir seyir izlediği ve temel olarak pazarlama, rekreatif olanaklar, özel sektör girişimi, planlama, turizm çeşitliliği ve eğitilmiş işgücü konularında sorunlar bulunduğu ortaya konulmuştur. Benzer bir sonuca Polat ve Elmastaş (2011) Tekman-Kığı Hamzan (Çimenözü) örnekleminde yaptığı araştırmada bölge turizminin gelişmesi için reklam ve tanıtıma önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yine Ünal (2003) Pasinler Kaplıcalarının Coğrafi Etüdü adlı çalışmasında reklam ve tanıtımın yetersiz olduğunu vurgulamıştır. Usta ve Zaman (2015) Kızılcahamam üzerine yaptıkları araştırmada çalışan personelin bu konuda eğitim alıp almadığının sorgulanmadığı ve hatta bu durumun turizmde itici bir faktör olarak ortaya çıktığı konusundan bahsedilmiştir. Yine Doğanay ve Deniz (2016) çalışmalarında bu sonucu destekleyerek tesislerde görülen en önemli sıkıntının kalifiye personel eksikliği olduğu belirlenmiştir. Özellikle sağlık turizmi alanında istihdam edilecek personel için yöreden eğitilmiş eleman bulmakta zorluk çekilmektedir. Bu durum Türk turizmi açısından milli boyutta bir sorunun yansımasıdır. Kervankıran (2011) çalışmasında, yerel halkın, ekonomik ve sosyo-kültürel anlamda bölgenin canlanmasında turizmin önemini farkında olmakla beraber turizm çevresel olumsuz etkilerini de gözlemledikleri sonucuna ulaşmıştır. Cihangir (2016) çalışmasında örneklem olarak seçtiği Ilgın ilçesinin yeterli düzeyde tesisleşme ve yatırımın gerçekleştirilemediği, bölgedeki konaklama tesislerinin yeterli düzeyde olmadığı, bu nedenle bölgeyi ziyaret eden turistlerin sadece oda kiralamakla yetinmek durumunda kaldıkları sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmaya katılan yerli halk termal turizmin; Haymana'da şiddet olaylarını ve alkol kullanımını arttırmadığını, halkın kültürel değerlerine zarar vermediğini, geleneksel yaşam tarzında değişikliklere neden olmadığını belirtmiştir. Ayrıca bu çalışmada termal turizmin Haymana'da kültürel ve toplumsal yapıda herhangi bir değişikliğe neden olmadığı belirlenmiştir. Bu sonucun ortaya çıkmasında gelen turistin daha çok yerli olması, turistlerin tedavi amaçlı gelmelerinden dolayı otel dışına çok fazla çıkmayıp yerli halk ile etkileşime girmemesi ve gelişen turizm türünün eğlence değil sağlık turizmi olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmaya dahil olan katılımcıların yarısından fazlası termal turizmin ilçede park ve rekreasyon alanlarını arttırmadığını belirtmişlerdir. Aylar (2015) Gözlek Kaplıcası (Amasya) ve Sandal ve Karademir (2015) Ilıca (Kahramanmaraş) üzerinde yaptıkları çalışmalarda benzer bir sonuca ulaşmış ve termal tesisin çevresinin rekreatif açıdan yetersiz olduğu ve turizm etkinliğine dahil olan turistlerin farklı beklentilerini karşılanmadığı belirlenmiştir. Bu çalışmaların dışında Şahin (2007) Erzin İçmeleri ile ilgili yapmış olduğu çalışmada çevre düzenlemesi yapılmalı; oyun ve spor alanları inşa edilmeli şeklinde sonuç bildirmiştir.

Araştırmaya katılan yerli halkın termal turizm konusundaki algılarında cinsiyet önemli ayırt edici bir özellik değildir. Başka bir ifadeyle, yerel halkın termal turizm etkinliklerine ilişkin görüşlerinde cinsiyet belirleyici bir unsur değildir. Tunçsiper ve Bezirgan (2010) Emet ilçesi örneğinde yaptığı çalışmada aynı sonuca ulaşmış ve cinsiyet ile önermeleri destekleme düzeyi arasında bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmaya katılanların yaş durumu termal turizm algılarında herhangi bir farklılığa neden olmadığı tespit edilmiştir. Haymana ilçesindeki termal turizm etkinliklerine yönelik görüşlerinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir biçimde farklılaşmamaktadır.

Çalışmada ortaya çıkan sonuçlardan bir tanesi halkın termal turizm konusunda yeterli bilince sahip olmaması. Bu durumla turizmin çekiciliğini azalttığı gibi yeni vizyon geliştirilmemesi, yerli öz sermayenin turizmde yatırım olarak kullanılmaması gibi durumlara da yol açabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada elde edilen bir diğer sonuca göre yeterli yatırımların yapıldığı takdirde istihdam olanaklarının artmasına bağlı olarak ilçe dışına yapılan göçlerin azalarak önüne geçileceği şeklindedir. Benzer bir sonuca Doğanay ve Deniz (2016) yaptıkları çalışmada ulaşmışlardır. Bu çalışmalarında Alangüllü-Elengüllü (Germencik-Bozköy) kaplıcasına yeterli yatırımlar yapıldığında çevreye göçün önüne geçilebileceğini hatta tersine göçün yaşanabileceğinden bahsetmişlerdir.

Öneriler

1. Tesislerde çalışan personelin kaplıca turizmine dair eğitim ve bilgi düzeyleri artırılmalıdır.
2. Haymana termal suyunun kalitesi ve sağlığa olan olumlu etkileri TV, gazete, billboard ve sosyal medya gibi iletişim araçlarından tanıtılıp bilinirliği artırılmalı ve doğru reklamlarla öncelik olarak yerli turist sayısı artırılmalıdır.
3. Ankara-Haymana, Konya-Haymana, Eskişehir-Haymana, Polatlı- Haymana ve çevre yerleşimlerle olan ulaşım ağı geliştirilmeli ve iyileştirilmelidir.
4. Polatlı ilçesinde yer alan Hızlı Tren istasyonunun imkanları daha etkili şekilde değerlendirilip gelen turistlere bu istasyondan ücretsiz servis imkânı sunulmalıdır.
5. İlçede rekreasyon alanları yapılıp artırılmalı ve sosyo-kültürel etkinliklere yer verilmelidir.
6. Yabancı turist sayısının artması için yerli ve yabancı turizm acentaları ile anlaşılıp, ulusal bilinirliği ve yerli turist sayısının artırılmasının ardından uluslararası bilinirlik ve yabancı turist sayısının da artırılmasına yönelik çalışmalar hazırlanmalıdır.
7. Gelecekte yaşanabilecek yabancı turist tercihidenden dolayı gençlerin ve tesislerde çalışan personelin yabancı dil düzeyini artırması söylenmelidir.
8. Tesislerin birçoğu restore edilip daha modern ve daha ilgi çekici, daha hijyenik ve sağlıklı hale getirilip bu tesislerde, termal sağlık ve fizyoterapi gibi alanlarda uzman profesyonel sağlık personeli düzenli şekilde çalıştırılmalıdır.
9. Her tesis termal sağlık, fizyoterapi gibi alanlarda uzman profesyonel sağlık personeli çalıştırılmalıdır.
10. Haymana İlçesi sınırlarında bulunan Sakarya Meydan Muharebesi Milli Parkına ait; cepheler, hendekler ve savaş alanlarının yeterli tanıtımı yapıp ilgi çekici hale getirilmeli ve bu sayede Haymana'nın bilinirliği artırılarak bu alanlara ziyarete gelen turistlerin kaplıca tesislerini de kullanımı sağlanmalıdır. Termal turizmin boş zamanlarında yakın çevredeki kültür turizm varlıklarının da görülmesi için turlar düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- AYLAR, F. (2015). Orta Karadeniz'de Yeni Gelişen Bir Termal Turizm Merkezi: Gözlek Kaplıcası (Amasya). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19 (32), 261-276.
- BAŞKALE, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- BULUT, İ. ve GİRGİN, M. (2001). Bingöl Kös Kaplıcalarının Coğrafi Etüdü. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 5, 59-80.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 470-483.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

- ÇİHANGİR, İ.S. (2016). *Termal Turizm Potansiyelinin Bölgesel Kalkınmada Ekonomik Rolü: İlgin Termal Tesislerinde Bir Uygulama*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- CRESWELL, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- CRESWELL, J.W. & PLANO-CLARK, V.L. (2007). *Designing and Conducting: Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, California: Sage Publication.
- ÇETİN, T. (2010). *Termal Turizmin Başkenti AFYONKARAHİSAR*. Ankara: Beyaz Kalem Yayıncılık.
- ÇETİN, T. (2011). Termal Turizm Potansiyeli Açısından Kozaklı (Nevşehir) Kaplıcaları, *Turkish Studies*, 6(1), 878-902.
- ÇOKLUK, Ö., ŞEKERCİOĞLU, G. ve BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Pegem Yayınları, Ankara.
- DENİZ, M. ve DOĞANAY, H. (2016). Alangüllü- Elengüllü (Germencik-Bozköy) Kaplıcası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21 (36), 157-182.
- DOĞANAY, H. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası* (Üçüncü Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi
- DOĞANER, S. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- İBRET, Ü. (2007). Türkiye’de Yeni Gelişen Bir Termal Turizm Merkezi: Çavundur Kaplıcası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18: 135-163.
- İLBAN, M.O. ve KAŞLI, M. (2009). Termal Turizmin Gelişmesini Etkileyen Sorunları Belirlemeye Yönelik Gönen’de Bir Araştırma. *Ege Akademik Bakış*, 9(4), 1275-1293.
- KAPTAN, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- KERVANKIRAN, İ. (2011). Afyonkarahisar İlinde Alternatif Tarım Çalışmalarına Bir Örnek: Jeotermal Seracılık. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 382-402.
- KORKMAZ, Ö. ve YEŞİL, R. (2011). Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeyleri Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 110-126.
- MILES, M. B. & HUBERMAN, A. M. (2016). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba, A. A. Ersoy, çev. ed.). Ankara: Pegem Ankara.
- ÖZDEMİR, M.A. ve KERVANKIRAN, İ. (2011). Turizm ve Turizmin Etkileri Konusunda Yerel Halkın Yaklaşımlarının Belirlenmesi: Afyonkarahisar Örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 1-25.
- ÖZGÜÇ, N. (2003). *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- ÖZGÜVEN, İ. E. (2011). *Psikolojik Testler*. Ankara: PDREM.
- POLAT, S. ve ELMASTAŞ, N. (2011). Tekman-Kığı Hamzan (Çimenözü) Termal Su Kaynakları (Erzurum) / Thermal spring in Tekman-Kığı Hamzan (Erzurum). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10 (14), 235-250.
- SANDAL, E.K. ve KARADEMİR, N. (2015). Ilıca (Kahramanmaraş) kaplıcalarında termal turizm odaklı rekreasyon faaliyetleri. *Türk Coğrafya Dergisi*, 64, 39-50.
- ŞAHİN, İ. F. (2007). *Sağlık Turizmi Açısından Erzin İçmeleri ve Çevresel Etkileri*. Çeşme Ulusal Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı (21-23 Kasım): 393-401, İzmir.
- ŞENCAN, H. (2005). *Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yay.
- TAVŞANCIL, E. (2010). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. (Dördüncü Baskı). Ankara: Nobel.
- TUNCEL, M. ve DOĞANER, S. (1992). Kütahya’da Kaplıca Turizmi, *Ege Coğrafya Dergisi*, 47-60
- TUNÇSİPER, B. ve BEZİRGAN, M. (2010). Termal Turizmin Ekonomik Etkilerinin Algılanması, Emet İlçesinde Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 2, 1-20.
- TUNÇSİPER, B. ve KAŞLI, M. (2008). Termal Turizmin Ekonomik Etkileri: Gönen Örneği. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 120-135.

USTA, N. ve ZAMAN, M . (2015). Kızılcahamam İlçesinin Turizm Potansiyeli ve Geliştirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20 (34), 1-24 .

ÜNAL, Ç. (2003). Pasinler Kaplıcalarının Coğrafi Etüdü. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 10, 117.

YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yararlanılan İnternet Kaynakları

www.kultur.gov.tr Erişim Tarihi:02.12.2019